

ED-2529

M. A. (Final) EXAMINATION, 2021

SANSKRIT

Paper Ninth

(धर्मार्थशास्त्राणि)

Time : Three Hours

Maximum Marks : 100

सूचना : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः।

इकाई—1

1. (क) “रम्या रामायणी कथा” इति कथनं विविच्यताम्। 10
अथवा
महाभारतानुसारेण धर्म-तत्त्वं प्रतिपादनीयम्।
- (ख) अधोलिखितेषु श्लोकद्वयं व्याख्येयम्— 10
- (I) ब्रवीति कथमुत्पन्ना साकर्मास्याश्च किं द्विज।
यत्प्रभावा च सा देवी यत्स्वरूपा यदुद्भवा ॥
- (II) पातितै रथनागाश्चैरसुरैश्च वसुन्धरा।
अगम्या साभवत्तत्र यत्राभूत्स महारणः ॥
- (III) ततः सोऽपि पदाऽऽक्रान्तस्तया निजमुखात्ततः।
अर्धनिष्क्रान्त एवासीद् देव्या वीर्येण संवृतः ॥

इकाई—2

2. (क) 'गीता सुगीता कर्तव्या' उक्तिरियं विविच्यताम्। 10

अथवा

“ऊर्ध्वमूलमधः शाखमश्त्रत्थं प्राहुरव्ययम् ।
छन्दांसि यस्य पर्णानि यस्तं वेद स वेदवित्” ।
इति श्लोकस्य विस्तरेण व्याख्या कार्या ।

- (ख) कयोश्चिद् द्वयोः व्याख्या विधेया— 10

- (I) तमुवाच हृषीकेशः प्रहसन्निव भारत ।
सेनयोरुभयोर्मध्ये विषीदन्दमिदं वचः ॥
- (II) अन्तवन्त इमे देहा नित्यस्योक्ताः शरीरिणः ।
अनाशिनोऽप्रमेयस्य तस्माद्युध्यस्व भारतः ॥
- (III) द्वाविमौ पुरुषौ लोके शरश्चक्षर एव च ।
क्षरः सर्वाणि भूतानि कूटस्थोक्षर उच्यते ॥

इकाई—3

3. मनुस्मृत्यनुसारेण सृष्टि-प्रक्रिया वर्णनीया । 20

अथवा

कमपि द्वयं व्याख्येयम्—

- (I) ततः स्वयंभूर्भगवानव्यक्तो व्यञ्जयन्निदम् ।
महाभूतादि वृत्तौजाः प्रादुरासीत्तमोनुदः ॥
- (II) महान्तमेव चात्मानं सर्वाणि त्रिगुणानि च ।
विषयाणां ग्रहीतृणि शनैः पञ्चेन्द्रियाणि च ॥
- (III) इतरेषु ससन्ध्येषु ससन्ध्याशेषु च त्रिषु ।
एकापायेन वर्तन्ते सहस्राणि शतानि च ॥

इकाई—4

4. कौटिल्य दिशा विद्या-प्रकाराः वर्णनीयाः। 20

अथवा

संस्कृत-साहित्ये अर्थशास्त्रस्य महत्त्वं प्रतिपादनीयम् ॥

इकाई—5

5. अधस्तनेषु कावपि द्वौ प्रतिपादनीयौ— 20

(I) मार्कण्डेय पुराणस्य महत्त्वं प्रतिपादनीयम्।

(II) भगवद्गीतायां कर्म-योगः

(III) मनुस्मृतेः प्रथमाध्याये ब्रह्मचर्य-लक्षणम्

(IV) कौटिल्यार्थशास्त्रे नैतिकता ॥

ED-2529